

Виходячи з розуміння структури суспільних відносин у вигляді суб'єктів, об'єктів та змісту суспільних відносин, можна визначити, що ознаками, які характеризують об'єкт порушення права на отримання освіти, є наступні:

1. Суб'єкти суспільних відносин, у рамках яких одна сторона має можливість реалізувати своє право на отримання освіти (громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, які мають усі необхідні для цього ознаки – певний вік, рівень освіти тощо), а інша сторона – забезпечити можливість отримання освіти (навчальні заклади всіх форм власності, які мають право на надання певного рівня освітніх послуг).

2. Об'єкти суспільних відносин, у рамках яких особи мають можливість реалізувати своє право на отримання освіти. Під об'єктами необхідно розуміти ті цінності, які викликають інтерес в учасників відносин і відносно яких виникають, змінюються чи припиняються суспільні відносини. Такими цінностями в випадку порушення права на отримання освіти є можливість отримати освіту всіх рівнів від дошкільної до вищої та післядипломної, що в свою чергу дозволяє особам вступати повноправними членами сучасного суспільства, отримати гідну здобутку рівню освіту роботу з відповідною матеріальною та моральною винагородою, збільшити свій статус та престиж у суспільстві.

3. Зміст суспільних відносин, у рамках яких особи мають право реалізувати своє право на отримання освіти, тобто конкретні права та обов'язки суб'єктів суспільних відносин, які вникають в процесі їх реалізації. Так, особи, які бажають отримати освіту та вступають у зв'язку з цим у правовідносини з установами освіти, мають наступні права: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на вільний доступ до всіх освітніх послуг, що надаються навчальними закладами України (у державних та комунальних навчальних закладах такі особи мають право претендувати на отримання безоплатної освіти у межах державного замовлення, а також претендувати на отримання освіти за рахунок коштів фізичних чи юридичних осіб поза державним замовленням, у приватних навчальних закладах претендувати на отримання освіти за рахунок коштів фізичних чи юридичних осіб). З іншого боку, вказаним правам осіб повинен кореспондуватися відповідний обсяг повноважень навчальних закладів щодо надання того чи іншого виду освітніх послуг.

Слід зазначити, що лише наявність усіх ознак, що характеризують елементи складу злочину, у даній особі дозволяє говорити про можливість пригнічення її до кримінальної відповідальності. Цей принцип стосується і ознак, що характеризують об'єкт злочину «порушення права на отримання освіти». І ознаки ці повинні бути наявними в повному обсязі: належний суб'єктний склад суспільних відносин; зусилля однієї із сторін повинні бути спрямовані на отримання освіти, а з іншої – на надання освітніх послуг, і крім того, сторони повинні бути наділені належним об'ємом прав та обов'язків для отримання освіти та надання конкретного виду освіти (тобто не повинні бути наявними будь-які законні обмеження чи виключення). І тільки при наявності всіх вказаних складових можна вести мову про наявність об'єкта такого злочину, як порушення права на отримання освіти, передбаченого статтею 183 Кримінального кодексу України 2001 року.

Література:

1. Загородников Н. И. Советское уголовное право: Общая и Особенная части: Учебник для сред. юрид. учебн. заведений/Н.И. Загородников, Министерство внутренних дел СССР. – М.: Юридическая литература, 1975 – 568 с.
2. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар/Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Вид. четверте, доповн. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 1208 с.
3. Трайнин А. Н. Избранные труды/ Составление, вступительная статья докт. юрид. наук, профессора Н. Ф. Кузнецовой. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 898 с.

Кочисва А.О.
студентка Юридичного інституту
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Динаміка соціально-політичних, правових, економічних та інших змін, що відбулися в Україні з 1991 р. обумовило необхідність проведення глибокого аналізу стану явищ і процесів, які мають місце в окремо взятій галузі діяльності держави і суспільства. Враховуючи те, що кримінально-виконавча служба України є специфічним державним утворенням, та те, що реформи у ній носять комплексний характер, тобто залежать не тільки від волі держави, а й від суспільних інститутів, зазначена проблема є досить актуальною. Важливість розгляду її

полягає ще й в тому, що на будь-якому етапі функціонування системи необхідно знати стан і тенденції її розвитку, перспективи, шляхи та методи реалізації нормативно-визначених цілей і завдань.

У сучасній українській історії зазначена проблема у тій чи іншій мірі була предметом наукового розгляду у працях таких вчених, як О.М. Джуки, А.П. Закалюка, Р.А. Калюжного, Г.О. Радова, В.М. Сильова, П.Л. Фріса, В.І. Шакуна. Висвітлено чимало положень теоретичного і практичного характеру, що стосуються формування змісту та стану кримінально-виконавчої політики за період незалежності України. Проте ще чимало важливих аспектів, пов'язаних насамперед з тенденціями її розвитку на сучасному етапі розглянуто й осмислено.

Проведений мною аналіз доктринальних та офіційних джерел показав, що в сучасній історії державної кримінально-виконавчої системи (ДКВС) України можна виділити три періоди її становлення та розвитку, а саме: липень 1991 – липень 1998 р., серпень 1998 – січень 2004 р., з січня 2004 р. і досі.

У перший період організаційно-правові та інші зміни у змісті кримінально-виконавчої політики були започатковані Постановою Кабінету Міністрів України «Про основні напрями реформи кримінально-виконавчої системи України» від 11 липня 1991 р. № 88 та акти реформи кримінально-виконавчої системи України «Про утворення Державного департаменту України з питань виконання покарань» від 22 квітня 1998 р. та від 31 липня 1998 р., яким затверджено Положення про цей державний орган [1].

Незважаючи на ряд позитивних змін, що відбулися у той час, у змісті кримінально-виконавчої політики мали місце деякі негативні тенденції. Основним нормативно-правовим актом, що регулював кримінально-виконавчі відносини, був ВТК України (1970 р.), який і за правовою природою, і за ідеологією і за іншими важливими моментами швидше був гальмом, ніж регулятором та генератором розвитку тих суспільних відносин, які склалися у 1991–1998 рр. [2, с. 25]. В офіційних джерелах, наукових літературі, відомчих нормативно-правових актах МВС України, у складі якого перебувала ДКВС, використовувалися терміни: назви, категорії тощо (пенітенціарна система, кримінально-виконавчі установи, виправно-трудові колонії та ін.), що взаємно виключали один одного, були суперечливими та знижували рівень правової культури учасників кримінально-виконавчих відносин, а в кінцевому результаті не дали змоги сформувати ефективну кримінально-виконавчу політику України [3, с. 114]. Умови відбування покарання засудженими, особливо в місцях позбавлення волі, не тільки не відповідали вимогам чинного на той час законодавства України та міжнародно-правових актів, а й не відповідали суттєво на стан, динаміку та рівень реєсидивної та загальної злочинності загалом в країні [4, с. 34].

Третій період розвитку кримінально-виконавчої політики розпочався з моменту вступу в силу нового КВК України (1 січня 2004 р.) і триває тепер. На жаль, і офіційна статистика [3, с. 278], і дослідження вчених показують, що зазначені в попередніх періодах розвитку кримінально-виконавчої політики негативні тенденції не тільки мають місце, а й суттєво впливають на стан управління явищами і процесами в галузі виконання кримінальних покарань. Так, обсяги фінансування системи органів і установ виконання покарань ДДУВП з Державного бюджету України з 30,8% у 1998 р. зменшилися до 30,6% у 2008 р. Дещо поліпшилася ситуація у 2009–2011 рр. Попри стабілізацію чисельності засуджених і у зв'язку з тим, що в УВП їх кількість залишається значною і перевищує наявність місць, у тому числі в СІЗО – на 5,5 тис. осіб та у лікарнях – на 2,9 тис. осіб. У зв'язку з цим комуніально-побутові умови у значній кількості УВП не відповідають встановленим чинним кримінально-виконавчим законодавством України вимогам.

Таким чином, протягом усіх трьох періодів становлення та розвитку кримінально-виконавчої політики України мали місце загальні негативні риси та тенденції, що впливали на її зміст, правотворчу та правозастосувальну практику. Серед цих детермінант її формування та реалізації варто виділити такі:

Незначна роль та участь громадськості у механізмі формування та реалізації кримінально-виконавчої політики. Так, в ст. 55 Конституції України закріплено право будь-якого громадянина на оскарження в суді рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Проте, як показує практика, цим правом досить рідко на стадії виконання покарань користуються потерпілі від злочинів, оскаржуючи в судах бездіяльність органів і установ виконання покарань з питань відшкодування ним завданої злочинною шкоди. Водночас, постійною є кількість звернень, що надходять в інші державні органи та пов'язані з порядком виконання кримінальних покарань, у тому числі з питань, пов'язаних з погашенням цивільних позовів.

У правозастосовній практиці теж домінуючим залишаються старі стереотипи, звички, навички, підходи як у стосунках із засудженими, так і з громадськими організаціями, заданими в процесі виконання покарань. Насамперед йдеться про явища пов'язані з ненаданими в процесі виконання покарань УВП умов для відбування покарання засудженими (високий рівень безробіття, низькі заробітки, небезпечні санітарно-гігієнічні, матеріально-побутові та інші умови життєдіяльності засуджених).

Отже, для усунення чи нейтралізації негативних тенденцій у формуванні кримінально-виконавчої політики України, слід здійснити такі заходи.

мін, оскільки в майбутньому можна передбачити подолання статевих відмінностей як шлях удосконалення людства.

Проблема подолання насильства над жінками постійно перебуває в полі зору світової громадськості: було ухвалено Декларацію Організації Об'єднаних Націй про викоринення насильства щодо жінок, Конвенцію ООН про боротьбу з міжнародною організованою злочинністю та Протокол до неї про запобігання, припинення та покарання торгівлі людьми (зокрема торгівлі жінками й дітьми), Пекінську декларацію і Платформу дій, прийнятту в ході 4-ї Всесвітньої конференції з питань жінок, Резолюцію про нові заходи й ініціативи, спрямовані на відення в життя Декларації й Пекінської платформи дій, прийнятту Генеральною Асамблеєю ООН в рамках 23-го надзвичайного засідання [5, 325].

В Україні, держава потурбувалася про захист особи та громадянина, в тому числі і жінки в статті 28 Конституції України [1,15] в якій говориться, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижую його гідність, пошкодженню чи покаранню. Ці положення Конституції України відповідають статті 3 Загальної декларації прав людини 1948 р. і статті 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., ратифікованих Україною. Відповідно до ст. 2 зазначеного Пакту Україна взяла на себе зобов'язання «вжити необхідних заходів відповідно до своїх конституційних процедур і положень цього Пакту щодо прийняття таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для здійснення прав, що визначені цим Пактом».

Україна, виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання, послідовно вживає заходів у напрямі подолання насильства над жінками. З моменту проголошення незалежності в країні сформувалася законодавча база та інституційний механізм у шій сфері. Верховною Радою України було прийнято Постанову «про рекомендації учасників парламентських слухань щодо реалізації України Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», у якій прямо вказується на необхідність створення державних структур із надання кваліфікованої психолого-консультативної допомоги жінкам, які постраждали від насильства й зненаги в сім'ї. Зазначена постанова активізувала процес виконання нашої державою Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації про жінок».

Дана проблема насильства над жінками на сьогодні ретельно вивчається науковцями. Зокон виділяється чотири види домашнього насильства: фізичне, психологічне, економічне та сексуальне. На думку вчених, на існуючому етапі в дослідження цієї проблеми слід зважити ще й на п'яту форму насильства над жінками, а саме: торгівля живим товаром [4, 111].

Причиною ж насильства в сім'ї (сімейного насильства) є багато спільних рис, схожих в різних країнах та народах, але основним видом насильства є саме домашнє насилля над жінками, яке має форми фізичного, сексуального, економічного, а також психічного приниження, здійсненого шляхом дискримінації, погроз і репресій. Стоючки чоловіка та жінки мусять ґрунтуватися не на принципах панування й підкорення, а на принципах співіснування статей, рівноправного партнерства, взаємодповідальності в сім'ї та суспільстві. Без рівноправної участі жінок у житті суспільства та власної країни неможлива побудова демократичного суспільства.

Вивчення проблеми засвідчує, що існує тісний зв'язок між домашнім насильством і рівноправністю й дискримінацією в українському суспільстві в цілому. Адже, право на свободу від насильства – одне з головних прав людини. Насильство над жінками в їхніх домівках є порушенням основного права на безпеку людини, яке гарантується Загальною декларацією прав людини [2,201].

Тому, можна зробити висновок, що існує насильства над жінками повинна вирішуватися на рівні держави передусім шляхом удосконалення законів, які вже діють на території України і які повинні розширити законодавче забезпечення прав жінок від приниження, побиття, звалтування, психологічного тиску та інші. Лише за вирішення цих завдань можливі зміни стосовно даної проблеми.

Література:

1. Конституція України, К: Велес, 2011 рік, 124с.
2. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. Підручник з проведень тренінгів. – К.: Україна, 321с.
3. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» //Офіційний вісник України. – 2001. – №51.
4. Левченко К. Б. Попередження насильства в сім'ї: удосконалення законодавства / К. Б. Левченко // Юридичний вісник України. – 2007. – №5.
5. Конвенція о борьбе с торговлей людьми и с эксплуатацией проституции третьими лицами – 1950 г. // Международные акты о правах человека. Сборник документов. М.:Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1998. – 784 с.

- розробити та затвердити на рівні Верховної Ради України Концепцію (доктрину, програму тощо) виконання покарань, зміст якої складала б. принципи кримінально-виконавчого законодавства, виконання-відбування покарання, зазначені у ст. 5 КВК; джерела та засоби реалізації зазначеної діяльності (фінансове, матеріально-ресурсне забезпечення тощо); форми контролю за діяльністю кримінально-виконавчої системи, у першу чергу, з боку громадських формувань (ст.ст. 22, 23, 25 КВК); напрямки, методи, форми та способи взаємодії органів і УВП з іншими органами держави, міжнародними організаціями, членами яких є Україна, та громадськістю; способи захисту прав потерпілих від злочину (ст.ст. 15, 16 ЦК України); гарантії реалізації свого правового статусу засудженими (ст.ст. 7-9 КВК); соціальної та іншої захист персоналу органів і установ виконання покарань;

- для визначення сучасного змісту кримінально-виконавчої політики та забезпечення законних інтересів усіх учасників процесу виконання покарання внести зміни у ст. 50 КК «Поняття покарання та його мета», а саме: термін «кара»замінити на «відновлення соціальної справедливості»;

- для привнесення умов тримання засуджених в УВП до міжнародних стандартів розробити та затвердити на рівні Кабінету Міністрів України вичізані стандарти з означених питань або привести нормативно-правові акти до вимог ратифікованих Верховною Радою України міжнародних правових джерел;

- для одноплення змісту кримінально-виконавчої політики України необхідно на законодавчому рівні визначитися зі змістом іншого структурного елемента політики у галузі боротьби зі злочинністю – кримінально-правовій політиці, із цього метою ст. 51 КК доповнити ч. 2 такого змісту: «Позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі застосовуються судом як виключні міри покарання, з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання», що логічно вихає з ряду міжнародно-правових актів [3, с. 50] та постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003р № 7 [2, с. 31]. Зокрема, у п. 2 цієї постанови Пленуму зазначено, що «коли санкція закону, за яким особу визнано винною, нарівні з позбавленням волі на певний строк передбачає більш як один вид покарання, при постановленні вироку потрібно обговорювати питання про призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. У разі обрання покарання у виді позбавлення волі це рішення повинно бути вмотивовано у вироку». У зв'язку з цим слід ст. 324 КПК України доповнити ч. 5, в якій закріплено положення п. 2 постанови Пленуму.

Література:

1. Офіційний вісник України. – 2000. – № 24 – Ст. 992.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.06.1984р. № 5 «Про практику застосування судами України законодавства про повторні злочини» // Практика розгляду судами кримінальних справ: Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. – К.: Атика, 2004. – С. 351–354.
3. Колб О.Г. Запобігання злочинності в місцях позбавлення волі: [навч. посібник] / Олександр Г.ригорович Колб. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2005. – 494 с.
4. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – К., 2004. – 526 с.

Кульбака К.М.
курсант III курсу факультету податкової міліції
Національного університету
державної податкової служби України
м. Ірпінь, Україна

НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ В СІМ'Ї ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Основні поняття: насильство, рівність прав, відповідальність, приниження гідності жінки, покарання.

Актуальність теми: Проблема насильства щодо жінки є надзвичайно актуальною в Україні. Без подолання цього згубного явища в суспільстві неможливо створити сприятливі умови для самореалізації людини, вільного її волевиявлення, розвитку паритетної демократії, реалізації принципу рівних прав, свобод, і можливостей для жінок і чоловіків [2, 124].

Перебуваючи на різних етапах розвитку людської цивілізації погляди на статус жінки, її права характеризувалися невизначеністю та неоднозначністю. Багато з вчених філософів, юристів розглядали дане питання та доводили до громадянськості свої власні роздуми стосовно даної проблеми. Але майже одностайно всі вони виділяли три найбільш поширені позиції у цьому питанні. Одні дослідники доводили первинність чоловічої статі, обожнюючи чоловіка, а жінку розглядаючи як тілесний додатак до нього. Другі – стверджували необхідність визнання рівності чоловіків і жінок і наявності відмінностей між чоловіком і жінкою лише на біологічному рівні. Треті ж – намагалися обґрунтувати те, що поділ на статі є неприпустимим.